

کلاس داری کودکان و نوجوانان

روش تنظیم محتوی (۴)
مرحله سوم: رفع خستگی

کلاس داری کودکان و نوجوانان

واحد نوجوان و جوان
معاونت تبلیغ و آموزش‌های
کاربردی حوزه علمیه قم

اشاره:

آن چه پیش رو دارید چهارمین قسمت از مجموعه «روش تنظیم محتوا» به عنوان روشی نو در ارائه برنامه‌های جذاب برای جوانان و نوجوانان است. در این روش برای اجرای برنامه، پنج مرحله در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

- ۱- شروع برنامه ۲- ارائه آیات و روایات ۳- رفع خستگی ۴- بیان احکام ۵- بیان تکالیف و دعا.
- در سه قسمت قبلی از این مباحث، دو مرحله نخست از مراحل پنجگانه توضیح داده شد و بیان گردید که برنامه با یکی از شروع‌ها که عبارتند از: الف) شروع با بسم الله الرحمن الرحیم؛ ب) شروع با پرسش‌ها؛ ج) شروع با نکات اخلاقی؛ د) شروع با تشبیهات؛ ه) شروع با همخوانی سوره؛ و) شروع با بیان نعمت‌ها و پیام اعضاء؛ ز) شروع با خواندن شعر، آغاز می‌گردد.^۱

در مرحله دوم محتوای آیات و روایات ارائه می‌شود. برای ارائه آیات و روایات می‌توان از شیوه‌های مختلفی مثل: الف) شیوه تنوعی؛ ب) شیوه تلخیصی؛ ج) شیوه شأن نزولی؛ د) شیوه

طراحی و نقاشی؛ ه) شیوه قصه و داستان؛ و) شیوه پرسش و پاسخ؛ ز) شیوه جزوه‌درسی، استفاده کرد.^۲

در این قسمت، سومین مرحله از اجرای برنامه با عنوان «رفع خستگی» مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد.

مرحله سوم: رفع خستگی

در مرحله سوم از اجرای برنامه برای نوجوانان و جوانان، فرض بر این است که مخاطبان پس از اجرای نیمی از برنامه خسته شده‌اند و باید خستگی آن‌ها را زدود. یکی از شیوه‌های متداول برای رفع خستگی، استفاده از جک‌ها و معماهای بی‌محتوا و تکراری است. این شیوه گرچه موجب ایجاد تنوع و رفع خستگی است، اما برنامه‌های دینی را دچار آفت سطحی و سبک بودن، کم‌محتوایی و جدی نبودن در نظر مخاطبان می‌کند.

در این مرحله برای تقویت روحیه نوجوانان و جوانان و رفع خستگی آن‌ها و در عین حال دوری از عوارض فوق، شیوه‌های متنوعی در نظر گرفته شده است تا ضمن ایجاد

۱-میلغان، ش ۲۶.

۲- همان، ش ۲۷ و ۲۸.

دوره دبیرستان و مسابقه با اشعار، برای دانش آموزان دوره ابتدایی و پائین تر از آن و مسابقه با میان پرده‌ها، برای استفاده عموم (کودکان، نوجوانان و جوانان) کارآیی بهتری دارد.

۲- در اجرای مسابقه می‌توان به انتخاب مربی یا مخاطبان، فردی را جلو جمعیت آورد و از او سؤال کرد و می‌توان افرادی را در قالب چند گروه در مسابقه شرکت داد. در هر صورت گرچه شرکت کنندگان در مسابقه افراد یا گروه‌های خاصی هستند، ولی در واقع مخاطب ما همه شاگردان می‌باشند و همه آن‌ها آموزش خواهند دید.

۳- اجرای مسابقات نیاز به هدیه و جایزه دارد. از این رو در صورتی که بیش از یک روز برنامه داشته باشیم مانند برنامه‌های ده روز یا یک‌ماهه و بیشتر، بهتر است از شیوه امتیاز دادن استفاده کنیم. بدین صورت که هر کس ۱۰۰ امتیاز بیاورد، ممتاز بوده و در پایان دوره جایزه می‌گیرد. و کسانی که ۲۰۰ امتیاز بیاورند هدیه بهتری می‌گیرند و آنان که ۳۰۰ امتیاز کسب کنند، جایزه بهتری دریافت خواهند

تنوع، معارف بلند دینی - از قرآن و حدیث معصومین علیهم‌السلام - در جان مخاطبان جای گیرد.

مسابقات مختلف با پرسش‌های کوتاه و یا تفصیلی (متن‌های ادبی، اشعار و ...) و نیز مسابقات عملی به صورت میان پرده‌ها، نمونه‌هایی از این شیوه‌ها و قالب‌ها است که در ذیل درباره هر یک از آن‌ها توضیح خواهیم داد.

نکاتی درباره مسابقات

برای اجرای مسابقه، توجه به نکات زیر ضروری است:

۱- گرچه اجرای مسابقه برای هر یک از کودکان، نوجوانان و جوانان مفید و تجربه شده است، ولی در جایی که مخاطبان ما در مقطع تحصیلی راهنمایی باشند، پرسش‌های کوتاه بهتر جواب می‌دهد. از این رو در این نوشتار، سؤالات مسابقه با پرسش‌های کوتاه را متناسب با سطح ذهنی و علمی این مقطع تحصیلی طراحی کرده‌ایم. مربیان محترم می‌توانند برای دوره‌های دبیرستان و ... سؤالات دیگری طراحی کنند.

مسابقه با متن‌های ادبی، برای

کرد. در پایان دوره یکجا اعلام می‌کنیم تا ذوق زده شوید.

انواع مسابقات

مسابقات را به اعتبار شکل و سؤالات آن‌ها می‌توان به دو گروه مسابقات پرشی و مسابقات عملی تقسیم کرد. مسابقات پرشی نیز به دو گروه مسابقات با پرسش‌های کوتاه و مسابقات با پرسش‌های تفصیلی، تقسیم می‌شوند.

مسابقات پرشی

الف: مسابقات با پرسش‌های کوتاه

در این مسابقات سؤال‌ها به صورت کوتاه مطرح می‌شوند و از شرکت‌کننده در مسابقه انتظار می‌رود که پاسخی کوتاه ارائه کند.

این مسابقات را به اعتبار اهداف و محتوای سؤالات آن‌ها می‌توان به چند گروه تقسیم کرد که در ذیل بیان می‌شود.

۱- مسابقات اخلاقی

برای ایجاد رفتارهای صحیح و شکل‌گیری خصلت‌های خوب اخلاقی در دانش‌آموزان، می‌توان مطالب اخلاقی را به صورت سؤال درآورده و در قالب مسابقه ارائه کرد. به

با این شیوه دست مربی باز است و در صورتی که تا پایان دوره نتواند هدایای زیادی تهیه کند، به اندازه‌ای که می‌تواند، افراد را ممتاز و برنده نهائی را جایزه می‌دهد، و نگران تهیه نشدن جوایز زیاد نخواهد بود.

۴- مربی نباید طوری مسابقه را اجرا کند که دانش‌آموزان خود را طلب کار او بدانند بلکه او باید طلبکار آن‌ها برای ارائه جواب‌های درست باشد. به جای اینکه دانش‌آموزان پس از کلاس جهت گرفتن جایزه به دنبال مربی راه بیفتند، باید کاری کرد که آن‌ها نیاز به گرفتن جواب‌های صحیح سؤالات داشته باشند و برای گرفتن جواب به دنبال مربی راه افتند.

۵- نوجوانان و جوانان شرکت‌کننده در مسابقات نباید از کم و کیف جوایز و مقدار امتیازات اطلاعی داشته باشند. در غیر این صورت مربی باید هر روز بخشی از نیروی خود را جهت پاسخ‌گویی به اینکه مقدار امتیاز هر کس چقدر است مصرف کند. چنانکه دانش‌آموزان از امتیازات خود سؤال کنند می‌توان به آن‌ها گفت: امتیازات را

نمونه هایی از این سؤالات توجه کنید.

نمونه اول:

می توان سؤالات زیر را مطرح کرد و از شرکت کنندگان در مسابقه خواست که با عبارات «بهترین مردم» یا «بدترین مردم» پاسخ دهند.

۱- کسی که تو را به راه خیر دعوت کند؟

۲- کسی که خودش را بهتر از مردم بداند؟

۳- کسی که دیدن او شما را به یاد خدا بیندازد؟

۴- کسی که به مردم ظلم می کند و آزار می رساند؟

۵- دوستی که با شما همدردی داشته باشد؟

۶- کسی که خوبی را با بدی پاسخ می دهد؟

۷- کسی که نفع رسان و نیکوکار باشد؟

۸- کسی که در مقابل سختی ها صبر می کند؟

۹- کسی که به دنبال عیب جویی مردم است؟

۱۰- کسی که برایش مهم نباشد که مردم او را در حال گناه ببینند؟

نمونه دوم:

می توانیم سؤالاتی را به صورت زیر مطرح کرده و از مخاطب یا مخاطبان خود بخواهیم که با «بله» یا «خیر» به آن پاسخ دهند.

۱- آیا می دانید رفتار هر کس نشان دهنده شخصیت اوست؟

۲- آیا مواظب هستید که رفتار شما هر روز بهتر از دیروز باشد؟

۳- آیا با رفتار خوب نسبت به پدر و مادر از زحمات آن ها قدر دانی می کنید؟

۴- آیا می دانید رفتار من و شما می تواند برای همه جامعه الگو باشد؟

۵- آیا می دانید رفتار من و شما در تمام جامعه تأثیر دارد؟

۶- اگر دوست شما نسبت به بدتر شدن رفتار تان تذکر داد، آیا از او تشکر می کنید؟

۷- آیا همراه با انجام امر به معروف، دیگران را هم به آن توصیه می کنید؟

۸- آیا با برخوردی محبت آمیز همکلاسی ها را از خود راضی می کنید؟

۹- آیا فقط به توصیه دیگران نماز تان را سر وقت می خوانید؟

۱۰- آیا شوخی زیاد شخصیت انسان را از بین می برد؟

نمونه سوم:

نمونه دیگری از مسابقه اخلاقی به این صورت است که جملاتی اخلاقی را مطرح کرده و از مخاطب خود می‌خواهیم آنچه را که ما می‌گوئیم تکرار کند و در صورت صحت تکرار، به او امتیاز می‌دهیم.

نمونه‌هایی از این جملات را در ذیل می‌آوریم:

۱- بزرگترین گناه، ناامیدی از درگاه خداوند است.

۲- کار، آدمی را صیقل می‌دهد.

۳- تجربه بزرگترین استاد است.

۴- تجربه از علم بهتر است.

۵- اعتماد به نفس بزرگترین سرمایه است.

۶- ایمان و جوانمردی زیادش هم کم است.

۷- فرزند نیک بزرگترین سود است.

۸- ناامیدی، پیش از مرگ، انسان را می‌کشد.

۹- گذشت، بزرگترین هدیه است.

۱۰- ایمان، بزرگترین افتخار است.

۲- مسابقات تربیتی

به هدف تربیت جوانان و

نوجوانان، می‌توان برای آن‌ها مسابقات تربیتی برگزار کرد. به چند نمونه از سؤالات و پاسخ‌های این نوع از مسابقات در ذیل اشاره می‌شود.

نمونه اول:

می‌توان سؤالاتی را مطرح کرده و بخواهیم یکی از افراد یا گروهی از آن‌ها، با کلمه «بله» یا «خیر» پاسخ دهند. نمونه‌هایی از این سؤالات عبارتند از:

۱- آیا می‌دانید زندگی کنونی ما مدیون جانبازی شهیدان است؟

۲- آیا می‌دانید شهیدان چون شمع سوختند تا اسلام و ایران را روشن کنند؟

۳- آیا می‌دانید زمانی که همه دنیا برای نابودی ایران متحد شده بودند، حماسه سازی شهدا سبب نجات مملکت شد؟

۴- آیا می‌دانید که در دوران دفاع مقدس، جوانان مؤمن از سراسر کشور با انتخاب خود به جبهه رفته و برای دفاع از اسلام و میهن جان دادند، اما تسلیم دشمن نشدند؟

۵- آیا می‌دانید ما وارث شهدایی

هستیم که اخلاق و رفتارشان نمونه

انسان کامل بود؟

۶- آیا می‌دانید که اگر بین ما و

۸- کسی که نمازش را اول وقت

بخواند؟

۹- کسی که در کارهای خوب از

دیگران سبقت بگیرد؟

نمونه سوم:

سؤالات زیر را مطرح کرده و

می‌گوییم با کلمات «دانا» یا «نادان» به ما

جواب دهند.

۱- هر کس سوال کند و پیرسد؟

۲- هر کس پر حرفی کند؟

۳- هر کس حق را یاری کند؟

۴- هر کس به علمش عمل کند؟

۵- هر کس تو را موعظه کند؟

۶- هر کس گناه کند؟

۷- هر کس خودپسند باشد؟

۸- هر کس به یاد خدا باشد؟

۹- هر کس از فرصت‌ها استفاده

کند؟

نمونه چهارم:

افراد و گروه‌هایی را مطرح کرده و

از شرکت کنندگان در مسابقه می‌خواهیم

که با کلمات «خوب‌ها» یا «بدها»، این

گروه‌ها را ارزیابی کنند.

۱- خداپرستان؟

۲- بی‌نمازها؟

۳- رزمندگان اسلام؟

اخلاق شهدایمان فاصله افتد، شکست

خورده‌ایم؟

۷- آیا با نام و زندگی و سخنان

تعدادی از شهیدان آشنا هستیم؟

۸- آیا یاد شهیدان همواره باید در

خاطرمان باشد؟

۹- آیا از وصیت نامه آن عزیزان

درس زندگی می‌آموزیم؟

۱۰- آیا برای ادامه راهشان از

خدای توانا یاری می‌طلبیم؟

نمونه دوم:

سؤالات زیر را مطرح کرده و از

مخاطب خود می‌خواهیم که با کلمات

«زرنگ» یا «غیرزرنگ» پاسخ دهد.

۱- کسی که در کارهایش نظم و

انضباط دارد؟

۲- کسی که از کودکی اخلاقش را

درست کند؟

۳- کسی که به قولش وفا کند؟

۴- کسی که گناه انجام دهد؟

۵- کسی که پدر و مادرش از او

راضی نباشند؟

۶- کسی که سعی می‌کند در سلام

کردن از دیگران سبقت بگیرد؟

۷- کسی که رفقاییش از افراد خوب

و مؤمن باشند؟

- ۴- بت پرست‌ها؟ است؟
- ۵- درس خوان‌ها؟
- ۶- مسخره‌کننده‌ها؟
- ۷- راستگو‌ها؟
- ۸- تمیز‌ها؟
- ۹- بی‌نظم‌ها؟
- ۱۰- بخشنده‌ها؟
- نمونه پنجم:
- سؤالات زیر را مطرح کرده و می‌خواهیم تا با جواب «بله» یا «خیر» به سؤال پاسخ دهند.
- ۱- آیا عمل به خوبی‌ها را دوست دارید؟
- ۲- آیا ترک بدی‌ها را دوست می‌کنند؟
- ۳- آیا دوست دارید خدا را بشناسید؟
- ۴- آیا قرآن را فقط باید خواند؟
- ۵- آیا شیطان رفیق شماست؟
- ۶- آیا پدر و مادرتان را دوست دارید؟
- ۷- آیا خوشرویی را دوست دارید؟
- ۸- آیا شوخی زیاد آبروی انسان را زیاد می‌کند؟
- ۹- آیا مشورت کار خوبی است؟
- ۱۰- آیا مشورت با هر کسی جایز
- ۳- مسابقات اعتقادی
- از راه اجرای مسابقه، ضمن ایجاد تنوع در اجرای برنامه برای نوجوانان، می‌توان سؤالاتی را مطرح کرد که بنیه اعتقادی آنان را تقویت کند. نمونه‌هایی از طرح سؤالات برای رسیدن به این هدف را در ذیل می‌آوریم.
- نمونه اول:
- سؤالات زیر را مطرح کرده و از آن‌ها می‌خواهیم تا با کلمات «بهشتی» یا «جهنمی» پاسخ دهند.
- ۱- کسانی که آیات الهی را مسخره می‌کنند؟
- ۲- کسانی که در راه خدا به شهادت رسیده‌اند؟
- ۳- کسانی که نماز را ترک کرده‌اند؟
- ۴- کسانی که قیامت را فراموش کرده‌اند؟
- ۵- کسانی که مانع رفتن مردم به راه خدا می‌شوند؟
- ۶- کسانی که مردم را به دین خدا راهنمایی می‌کنند؟
- نمونه دوم:
- سؤالات زیر را مطرح کرده و از مخاطبان خود می‌خواهیم بگویند این

کرد تا ضمن ایجاد تنوع و رفع خستگی در اجرای برنامه، دقت مخاطبان به هدر نرود و به اطلاعات مفیدی دست یابند. نمونه‌هایی از این سؤالات را در اینجا می‌آوریم.

نمونه اول:

سؤالات زیر را مطرح کرده و از مخاطبان می‌خواهیم با کلمات «بله» یا «خیر» پاسخ دهند. (این سؤالات در مورد قرآن طراحی شده است.)

۱- آیا برنامه‌های تربیتی اسلام در قرآن بیان شده است؟
۲- آیا خواندن قرآن باعث نجات از آتش جهنم است؟

۳- آیا قرآن خواندن یعنی سخن گفتن خدا با انسان؟
۴- آیا خواندن قرآن به انسان آرامش می‌دهد؟

۵- آیا می‌توانیم قبل از رسیدن به تکلیف قرآن بخوانیم؟
۶- آیا لمس نام شیطان در قرآن هم وضو لازم دارد؟

۷- آیا قرآن انسان را بهترین مخلوقات خدا معرفی می‌کند؟
۸- آیا قرآن کتاب هدایت انسان در رسیدن به کمال نهایی است؟

سؤال به کدامیک از اصول یا فروع دین مربوط است.

۱- به زیارت خانه خدا رفتن؟ (حج)

۲- مال خود را به فقرا دادن؟ (زکات)

۳- جنگ با دشمنان خدا کردن؟ (جهاد)

۴- از کار بد نهی کردن؟ (نهی از منکر)

۵- دشمنی با دشمنان خدا کردن؟ (تبری)

۶- مردم را به کار خیر و ادا کردن؟ (امر به معروف)

۷- دوستدار دوستان خدا بودن؟ (تولی)

۸- $\frac{1}{5}$ مال خود را به خاطر خدا دادن؟ (خمس)

۹- دوباره زنده شدن در روز قیامت؟ (معاد)

۱۰- معدل بودن، ولی موقع نوشتن بر اثر چرت میم افتاد؟ (عدل)

۴- مسابقات قرآن و نماز برای بالا بردن اطلاعات نوجوانان نسبت به قرآن و نماز، می‌توان سؤالات مسابقه را در موضوع قرآن و نماز تهیه

- ۹- آیا تنها راه سعادت، عمل نمودن می‌شود؟
- ۱۰- آیا احکام قرآن است؟
- ۱۰- آیا نمازگزاران هر روز قرآن می‌خوانند؟
- نمونه دوم:
- سؤالات زیر را مطرح کرده و می‌گوییم با کلمات «بله» یا «خیر» پاسخ گویند. (این سؤالات در مورد نماز طراحی شده است.)
- ۱- آیا نماز پناهگاهی برای جلوگیری از ضربات شیطان است؟
- ۲- آیا نماز انسان را از خودپسندی باز می‌دارد؟
- ۳- آیا نماز خواندن، سخن گفتن با خداست؟
- ۴- آیا انسان با نماز به معراج می‌رود؟
- ۵- آیا نماز مؤمن را در قبر یاری خواهد کرد؟
- ۶- آیا امام حسین علیه السلام در ظهر عاشورا هم نماز خواند؟
- ۷- آیا با قبول شدن نماز در نزد خدا، سایر عبادت‌ها قبول می‌گردد؟
- ۸- آیا نماز را فقط در روز می‌خوانند؟
- ۹- آیا هر کس نماز بخواند نورانی می‌شود؟
- ۱۰- آیا نماز کلید بهشت است؟
- ۱۱- آیا نماز ذکر خداست؟
- ۱۳- آیا ذکر خدا به دل‌ها آرامش می‌دهد؟
- ۱۳- آیا نماز ستون دین است؟
- ۱۴- آیا نماز نور مؤمن است؟
- ۱۵- آیا نماز هم در قیامت انسان را شفاعت می‌کند؟
- ۱۶- آیا ثواب نماز جماعت قابل شمارش است؟
- ۱۷- آیا ائمه علیهم السلام برای کسانی که نماز را سبک می‌شمارند، شفاعت خواهند کرد؟
- نمونه سوم:
- سؤالات زیر را مطرح کرده و درخواست پاسخ می‌کنیم.
- ۱- تنها سوره‌ای که در تمام آیاتش لفظ «جلاله» الله بکار رفته است؟ (مجادله)
- ۲- تنها سوره‌ای که خدا در آن از زبان بنده تکلم کرده است؟ (حمد)
- ۳- سوره‌ای که در حکم شناسنامه خدا بوده و نامش از اصول دین است؟ (توحید)
- ۴- بزرگترین سوره از حیث

- عظمت معنوی کدام است؟ (حمد)
- ۵- سوره‌ای که فاء ندارد کدام است؟ (حمد)
- ۶- دو آیه قرآن که مشتمل بر تمام حروف تهجی است کدام است؟ (آل عمران/ ۱۵۴ و فتح/ ۲۹)
- ۷- اولین سوره که در مکه و اولین سوره که در مدینه نازل شد؟ (حمد در مکه و بقره در مدینه)
- ۸- با عظمت‌ترین آیه از حیث معنی کدام است؟ (بسم... الرحمن الرحیم)
- ۹- سخت‌ترین و با مشقت‌ترین آیه بر پیامبر ﷺ؟ (آیه ۱۱۵ از سوره هود، ﴿فَأَسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ﴾)
- ۱۰- کلمه وسط قرآن کدام است؟ (وَلْيَتَلَطَّفْ، آیه ۱۱۹ از سوره کهف)
- ۱۱- کدام سوره به اسم خودش ختم می‌شود؟ (ماعون و ناس)
- ۱۲- آخرین سوره‌ای که بر پیامبر نازل شد؟ (نصر)
- ۱۳- طولانی‌ترین آیه قرآن کدام است؟ (آیه ۲۸۲ از سوره بقره که دارای ۱۲۸ کلمه و ۵۴۰ حرف است.)
- ۱۴- طولانی‌ترین کلمه قرآن؟ (أَسْقَيْنَا كُمُوتًا در سوره حجر، آیه ۲۲ که ۱۰
- حرف دارد.)
- ۱۵- کوتاهترین آیه از جهت تعداد کلمه، نه حرف؟ ﴿مَدَّهَا مَثَانُونَ﴾
- ۱۶- بهترین خوردنی که در قرآن ذکر شده؟ (عسل)
- ۱۷- بهترین ماه در قرآن کدام است؟ (ماه رمضان)
- ۱۸- کدام کتاب به خواهر قرآن معروف است؟ (صحیفه سجاده)
- ۱۹- کدام سوره قرآن یکی از اعیاد مسلمین است؟ (جمعه)
- ۲۰- کدام سوره است که اگر حرف اول آن را برداریم نام اولین امام شیعیان است؟ (اعلی)
- ۵- مسابقات احکام می‌توان در اجرای برنامه برای نوجوانان، بحث احکام را در قالب مسابقه پیش کشید. نمونه‌هایی از این سؤالات و پاسخ آن‌ها را مطرح می‌کنیم: نمونه اول:
- از مخاطب یا مخاطبان می‌خواهیم تا بعد از مطرح شدن افراد زیر بگویند این افراد برای انسان «مَحْرَم» هستند یا «نامحرم». پس جواب سؤالات، کلمات «محرم» یا «نامحرم» می‌باشد.
- ۱- برادر ۲- خواهر ۳- برادر شوهر

- ۴- شوهر خواهر ۵- شوهر خاله ۶- است.)
 برادر خاله ۷- پسر دختر خاله ۸- پسر نوه
 دائی ۹- عموی برادر مادر ۱۰- عموی
 خواهر مادر ۱۱- خواهر پدر بزرگ ۱۲-
 پسر پدر بزرگ ۱۳- پدر پدر بزرگ ۱۴-
 پسر پسر عمه عمه عموی دایی ۱۵-
 خواهر زاده ۱۶- شوهر عمه خواهر ۱۷-
 برادرزاده مادر ۱۸- پدر پدر پسر عموی
 برادر عمو ۱۹- دختر پسر عمو ۲۰- مادر
 پدر مادر

نمونه سوم:

از فرد یا افرادی که در مسابقه

شرکت کرده اند می خواهیم تا بعد از
 مطرح شدن سؤالات زیر، با کلمات
 «پاک» یا «نجس» جواب دهند.

- ۱- فضله موش و گربه؟
 - ۲- خون ماهی و پشه؟
 - ۳- سگ و خوک خشکی؟
 - ۴- ماهی مرده در آب؟
 - ۵- فضله پشه و مگس؟
 - ۶- مشرک و کافر و منکر خدا؟
 - ۷- گندم نجسی که آرد شود؟
 - ۸- سگی که در نمک زار تبدیل به
نمک شود؟
 - ۹- کافری که مسلمان شود؟
 - ۶- مسابقه هوشی
- می توان برای رفع خستگی در حین

نمونه دوم:

از مخاطبان می خواهیم پس از
 مطرح شدن سؤالات زیر، با کلمات
 «باطل» یا «صحیح» پاسخ دهند.

- ۱- نماز بدون وضو؟
- ۲- نماز کسی که در بین نماز یادش
بیاید که اصلاً وضو نگرفته؟
- ۳- نماز کسی که عمداً کلامی غیر از
نماز را در نماز بگوید؟
- ۴- نماز کسی که یک سجده را
فراموش کرده و بعد از مدتی یادش
بیاید؟
- ۵- نماز کسی که قبل از آرام گرفتن
بدن تکبیرة الاحرام بگوید؟
- ۶- نماز کسی که با آب انار وضو
بگیرد؟ (انار نام شهری در استان کرمان

- (حضرت آدم علیه السلام)
 ۲- اولین کسی که الله اکبر گفت؟
 (حضرت ابراهیم علیه السلام)
 ۳- اولین کسی که خط نوشت؟ (حضرت ادریس علیه السلام)
 ۴- اولین جمله‌ای که حضرت آدم بر زبان آورد؟ (الحمد لله رب العالمین)
 ۵- اولین زنی که به حضرت موسی علیه السلام ایمان آورد؟ (آسیه همسر فرعون)
 ۶- اولین کسی که وارد بهشت می شود؟ (حضرت زهرا علیها السلام)
 ۷- اولین خانه‌ای که در روی زمین ساخته شد؟ (کعبه)
 ۸- اولین زنی که به اسلام ایمان آورد؟ (حضرت خدیجه علیها السلام)
 ۹- اولین رکن نماز؟ (نیت)
 ۱۰- اولین سؤال در روز قیامت؟ (نماز)
 ۱۱- اولین زنی که در کربلا به شهادت رسید؟ (هانیه مادر وهب)
 ۱۲- اولین کسی که در کربلا جنگ را شروع کرد؟ (عمر سعد)
 ۱۳- اولین کسی که راه را بر امام حسین علیه السلام بست و مانع رفتن امام به کوفه شد؟ (حرّ)
 ۱۴- اولین کسی که به زیارت قبر

اجرای برنامه برای نوجوانان، مسابقه «هوش» گذاشت و با طرح سؤالاتی، نکات اخلاقی، اعتقادی و ... را به آنها آموزش داد. مثلاً می‌توانیم از آنها بخواهیم تا بعد از مطرح شدن نام افراد یا گروه‌های زیر، فوراً با کلمات «باشیم» یا «نباشیم» پاسخ دهند.

- ۱- کارگر (همه کارگر خدائیم)
- ۲- حرام خوار ۳- صبور ۴- روزه
- دار ۵- راستگو ۶- نمازخوان ۷- منافق
- ۸- معتکف ۹- باحیا ۱۰- منظم ۱۱- کافر
- ۱۲- مردم آزار ۱۳- مبارز ۱۴- روزه
- خوار ۱۵- دروغگو ۱۶- مسلمان
- ۱۷- بی‌ایمان ۱۸- دریادل ۱۹- خنده‌رو.

۷- مسابقه اولین‌ها

«اولین‌ها» عنوان دیگری برای مسابقه در ضمن اجرای برنامه برای نوجوانان است. برای اجرای این مسابقه، سؤالاتی را درباره اولین اشیاء، اعمال و یا اشخاص دینی طراحی کرده و از شرکت کنندگان در مسابقه می‌خواهیم به این سؤالات به صورت کوتاه و کلمه‌ای جواب دهند.

نمونه‌هایی از سؤالات برای اولین‌ها عبارتند از:

- ۱- اولین کسی که توبه کرد؟

بود، او را عقيله قريش می‌گفتند، کسی در شاعری به پای او نمی‌رسید، او بسیار شیرین زبان بود و بیانی رسا داشت، او زنی حاضر جواب بود.

روزی دختر عثمان به او گفت: من دختر شهید هستم. ناگهان صدای مؤذن بگوش رسید «اشهد ان محمداً رسول الله»، او رو به دختر عثمان کرد و فرمود: این «محمد» پدر من است یا پدر تو؟ دختر عثمان شرمنده شد و گفت: دیگر هیچ‌گاه بر شما خاندان رسول الله ﷺ فخر فروشی نمی‌کنم.

مهمترین بخش زندگی او پیام رسانی قیام کربلا و همراهی و کمک به عمه‌اش زینب بود که به خوبی از عهده این امر برآمد؛ چنان‌که وقتی به همراه کاروان اسیران وارد شام شد و آن‌ها را به مجلس یزید بردند به یزید که از روی تکبر نسبت به سر مقدس امام حسین ﷺ بی‌احترامی می‌کرد، اعتراض کرده و گفت: «من ندیدم کسی را که قلبش تیره‌تر و تاریک‌تر از یزید باشد و هیچ کافر و مشرکی بدتر از یزید ندیده‌ام.» یزید از اطرافیان پرسید: او کیست؟

جواب: «حضرت سکینه ﷺ»

نمونه دوم: او کیست؟

امام حسین ﷺ رفت؟ (جابر)

۱۵- اولین کسی که با تربت امام حسین ﷺ نماز خواند؟ (امام سجاد ﷺ)

۱۶- اولین کسی که در شب عاشورا به امام حسین ﷺ اظهار وفاداری کرد؟ (حضرت ابوالفضل ﷺ)

۱۷- اولین شهید از بنی هاشم در ماجرای کربلا؟ (حضرت علی اکبر ﷺ)

ب) مسابقات با پرسش‌های

تفصیلی

در این گونه از مسابقات، پرسش‌ها به صورت تفصیلی بیان می‌شوند و از شرکت‌کنندگان در مسابقه خواسته می‌شود تا با پاسخی کوتاه جواب دهند. این مسابقه می‌تواند به شکل‌های مختلفی برگزار شود که در ذیل به بعضی از آن‌ها اشاره می‌شود.

۱- متن‌های ادبی

در این شکل از مسابقه، یک متن ادبی را که درباره شخصیت، مکان و یا ... است خواننده و از شرکت‌کننده در مسابقه می‌خواهیم که نام آن شخص یا مکان و ... را بگوید. به نمونه‌های زیر توجه کنید:

نمونه اول: او کیست؟

او نزد اهل مدینه به زیرکی معروف

توحید^۹ بود و شاگردانی چون معلم شهید مطهری،^{۱۰} و همزمانی چون آیت الله کاشانی^{۱۱} و سعیدی^{۱۲} و صدوقی^{۱۳} و دکتر بهشتی^{۱۴} - رحمهم الله - و پیشتاز شهدائی چون^{۱۵} شهید مصطفی خمینی^{۱۶} که مثل عمار یاسر بود، داشت. در جریان قیام^{۱۷} ۱۴ دی و ۱۵ خرداد،^{۱۸} منزلش ایستگاه^{۱۹} و گلستان^{۲۰} با صفای^{۲۱} دل^{۲۲} آذرها^{۲۳} و افراد با هدف^{۲۴} نیروگاه مردم دور تا دور شهر آن روز و بسیج^{۲۵} و سپاه^{۲۶} امروز بود. اما افسوس که در آستانه^{۲۷} به ساحل^{۲۸} نجات رسیدن انقلاب، مصلاش^{۲۹} را سکوی پرواز قرار داده و از آن معراجی^{۳۰} نو آغاز کرد. او را روح الله اش اگر ننامیم پس چیست؟

جواب: «نام ۳۲ خیابان شهر مقدس قم»

نمونه چهارم:

متن زیر را مطرح کرده و از شرکت کنندگان در مسابقه سؤال می‌کنیم، در متن ذیل چند اسم آمده است؟

«بیائید سری به کوچه‌های آخرت بزنیم. بیائید با حیاء (یحیی) زندگی کنیم. بیائید (یاس) خوشبوی (الیاس) را ببوئیم. بیائید (مونس) (یونس) باشیم و (زلیخای) خواهان (یوسف). بیائید دم

در کربلا جوانان و نوجوانان و حتی کودکان، مجاهد و دلیر و شجاع بودند. در بین آنها کودکی یازده ساله بود که جان سالم به در برد و اسیر شد و همراه کاروان اسیران وارد دمشق؛ مرکز حکومت یزید شد، یزید خطاب به آن قهرمان کرد و گفت: «می‌توانی با پسرم خالد کشتی بگیری؟»

یزید می‌خواست با این پیشنهاد او را تحقیر کند، اما این قهرمان جواب داد: «اگر می‌خواهی شجاعت او را معلوم کنی، شمشیری به دست من و شمشیری به دست او بده تا در حضور تو بجنگیم، اگر من او را کشتم به جدش ابوسفیان ملحق می‌شود و اگر او مرا کشت به جدم رسول خدا^{صلی الله علیه و آله} ملحق خواهیم شد. این کودک یازده ساله کیست؟»

جواب: «عمرو پسر امام

حسن^{علیه السلام}»

نمونه سوم: او کیست؟

او که ابراهیم گونه نجات دهنده سمیه‌های زمان، حجت^۱ خدا، امین^۲ مردم، و براستی که امام انقلاب^۳ بود، با فریادی آذر^۴ بیان، ارم^۵‌های دنیوی ستمگران را در هم ریخت، ندایش

خواهرم! در گذرگاه حیات و زندگانی کوه خواهی بود یا چون کاه؟
بادهای سهمگین می‌وزد در راه،
موج‌های خشمگین می‌خیزد از دریا، کوه
اگر باشی توانی ماند، روی در روی
هزاران موج، سینه اندر سینه هر باد و هر
طوفان، کاه اگر باشی چه؟ می‌دانی،
خرمنی را در مسیر بادها بنگر، آنچه ماند
گندم است و آنچه بادش می‌رباید کاه.»

۲- خاطرات

می‌توان خاطره‌ای را نقل کرده و
درباره آن سؤال کنیم. مثلاً می‌توانیم
خاطره زیر را بیان کرده و سؤال کنیم که
این خاطره را چه کسی در مورد چه کس
دیگری بیان نموده است؟

«در گذشته برادری ایمانی و الهی
داشتم، آنچه او را در چشم من بزرگ
می‌نمود این بود که دنیا در چشم او
کوچک بود، از سلطه شکم خود بیرون
بود، چیزی را که نمی‌یافت آرزو نمی‌کرد
و چون به آن دست می‌یافت از حد
نمی‌گذراند، بیشتر اوقات خود را به
سکوت می‌گذراند و اگر سخن می‌گفت،
گزیده می‌گفت و تشنگان معرفت را از
دانش سرشار خود سیراب می‌کرد. در
چشم ظاهرینان، ضعیف و مستضعف

(عیسی) را غنیمت شمردیم. بیایید روی
کتاب (تاب) نخوریم و قدر (زعفران)
وقت را بدانیم. بیایید کمی برای دل‌های
مجروح مظلومین دنیا (جوش شیرین)
بزنیم و فریاد سر بدهیم تا (فرهاد) همت
به فریاد آن‌ها بشتابد. بیایید (امیر کبیر)
نفس‌های خودمان باشیم و دل‌های
ریشمان را اصلاح کنیم. بیایید هر روز
یک شیشه (نوشابه) معرفت بنوشیم.
بیایید هیچ وقت سیر نخوریم تا بوی بد
ندهیم.»

نمونه پنجم:

متن زیر را مطرح کرده و سؤال
می‌کنیم پیام این متن چیست؟

«خواهرم!» چشمان خواب آلوده را
بگشای، چند مشت از آب بیداری به
صورت زن، پرده‌ها را از دیده‌ات بردای،
خواب را در چشم خود بشکن. خواهرم!
چارچوب و تار و پود زندگیت از
چیست؟ چارچوب استوار و سخت یک
ایمان، تار فکر و پود یک احساس.

خوش به حالت خواهرم، خواهر!
تو بارانی، تو ابری، تو درمانی، تو دردی.
خواهرم! درمان درد در درون توست.
خواهرم! باران فکری، ابر احساسی،
حیف از این باران استعداد و گنج ذوق.

می نمود و در میدان کار و کارزار چون شیری خشمگین و ماری پر زهر بود.

تا برای کاری محمل و عذری می یافت کسی را سرزنش نمی کرد، از بیماری و ابتلای خود وقتی خبر می داد که بهبود یافته بود، آنچه را که بنای انجام آن را نداشت بر زبان نمی راند، اگر دیگران در کلام بر او چیره می شدند در سکوت بر او پیروز نمی شدند، به شنیدن حریص تر بود تا بر سخن گفتن، هر گاه سر دوراهی قرار می گرفت می سنجید که کدام راه به هوی و هوس نزدیکتر است تا با آن مخالفت کند.»

جواب: «امام علی علیه السلام در مورد

پیامبر صلی الله علیه و آله»

۳- معماها

در این گونه از پرسش، معمایی را مطرح کرده و از شرکت کنندگان در مسابقه می خواهیم جواب دهند. نمونه هایی از این معماها را در ذیل می آوریم.

۱- آیا می توان نماز صبح را در شام خواند به طوری که ادا هم باشد یا خیر؟ (بله نماز صبح را در شهر شام به صورت ادا می خوانند.)

۲- ذکری که در آن لبها بهم نمی خورد؟ (لا اله الا الله)

۳- اگر شما تنهای تنها در یک بیابان قرار بگیرید چه می کنید؟ (این سؤال غلط است، هر کجا باشیم خدا با ما است «هُوَ مَعَكُمْ أَيْنَمَا كُنْتُمْ»)

۴- روزه چیست؟ (روی ز یک نقطه است.)

۵- جمله زیر را شخصی غیر از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می گوید و در گفته خود هم صادق است. بفرمائید چگونه ممکن است؟

«انا احمد النبی الامی العربی المکی

المدنی القرشی الابطحی الهاشمی»

جواب: (أَحْمَدُ فَعَلَ مَتَكَلَّمًا وَحَدَثًا) است.

۴- اشعار

با استفاده از شعر نیز می توان سؤال کرد و پاسخ خواست. مثلاً شعرهای زیر را مطرح کرده و دنبال آن ها را از شرکت کنندگان در مسابقه می خواهیم؛

۱- ای زن به تراز فاطمه این گونه خطاب است

۲- تن آدمی شریف است به جان آدمیت

۳- یوسف گم گشته باز آید به کنعان غم مخور

۴- ابر و باد و مه خورشید و فلک در کارند